

Lenni vagy nem lenni...?

A tyúk
vagy
a tojás

A hajdan nagy hírű Újpesti Munkásotthon mostanában bizony jóval csendesebb. Elnéptelenedésről persze nincs szó, működése nem rosszabb egy közepes művelődési háznál. Dehát ez a munkásotthon az újpesti munkásművelődés fellegvára — itt nagyobbak a követelmények.

Kovács István, az otthon igazgatója furcsa adattal kezdi a beszélgetést:

— Tavaly 450 000, az idén alig több mint 350 000 forint a költségvetésünk.

— Ez meglehetősen ritka dolog. Többnyire fejlődésről, de legalább is a szint tartásáról szoktak beszámolni a művelődési házak. Köztudomású, hogy helyzetük mégis romlik, hiszen a költségek egyre emelkednek. Hogyan tudják kevesebb pénzből kielégíteni a megnövekedett igényeket?

— Nem egyértelmű az igények növekedése. A társadalom igényei valóban megnövekedtek, az emberek csak részben. Elvárják az elegáns házat, az otthoni kényelmet, a szép bútort — a színvonalas kultúrát kevésbé. Igaz, ebben a pénzügyi helyzetben szinte meg sem merjük próbálni. Egyetlen ráfizetéses rendezvény, és végünk van. Legnagyobb népművelő gondom éppen ez. Arra kényszerülünk, hogy mindent a gazdasági szempontoknak vessünk alá. Olyan hajó kapitányának érzem magam, amelyen már nem is az útirány a fontos, hanem csak az, hogy el ne süllyedjen a hajó.

— Hogyan alakulhatott ki ez a helyzet?

— Hosszú történet. A ház 1910-ben épült, szakszervezeti és egyéni részvényekkel. Az újpesti vasas, fás, bőrös szakszervezetek tartották fenn. Az otthon belső életéről nem beszélek — az már beiródott a munkásmozgalom történetébe.

1945 után az új szakszervezeti rendszer döntő változást hozott. A területi elvet ágazati szerveződés váltotta fel, s mi az újpesti szakszervezetektől az Építőkhöz kerülünk. Az újpesti munkásművelődés központjából egy országos nagy szakszervezet kis intézménye lett — egy a sok közül. Ez a dolog kulcsa. Az Építők Szakszervezetének elsődleges feladata a hozzá tartozó dolgozók művelődésének segítése, és elenyésző azoknak a száma, akik a mi körzetünkbe tartoznak. Támogat bennünket a szakszervezet, de — és ez teljesen érthető — nem különösebben szívügye a sorsunk. Területi feladatokat látunk el, voltaképpen a kerületi tanács művelődéspolitikai feladatait segítjük. Tőlük sem várhatunk azonban jelentős támogatást, hiszen egyrészt szakszervezeti intézmény vagyunk, másrészt kevés a pénz, és van a kerületben néhány tanácsai művelődési otthon is. Ez is érthető.

— És a közös fenntartás?

— Többször szóba került már. Most azonban alighanem végleg levették a napirendről. Nem létező intézményt ugyanis nem kell fenntartani. Arról van szó, hogy az épü-

15 új városrész miatt a közeljövőben lebontják. Nem nagyon akartam hinni, de a Lakóterv Vállalat levélben értesített, hogy a szándék — a tervek szerint — 1974-ben lesz. Azért hangsúlyoztam, hogy a tervek szerint, mert az a tapasztalatom, hogy a valóságban az ilyesmi sokszor évekkel eltolódik.

— Ez azt jelenti, hogy az egyik legnagyobb munkáskerületnek — a tervek szerint — jövőre kevesebb művelődési intézménye lesz, mint az idén? És mi indokolja a lebontást? A ház masszív, erős — így ránézésre biztosan kibírna még vagy 50 évet —, a beosztása, kisebb és nagyobb termei alkalmasak a korszerű népművelésre. Talán a tartalom sorvadt el az otthonban, feleslegessé vált, nem várnak rá feladatok a kerület közművelődésében? Ha így van, jogos az „ítélet”.

— Valóban erős még az épület, de nem illik bele az új városrészbe. Nem műemlék, építészeti szempontból jelentéktelen. Legfeljebb a benne zajlott

„megkeresné”. Meg tudnánk javítani a szervező- és a propagandamunkát többet foglalkozhatnánk klubjainkkal, szakkörökkel... Nem is sorolom tovább. A csökkentett költségvetésből például ilyen tételek maradtak ki az idén: karbantartás, felújítás, ismeretterjesztés, állami és társadalmi események megünneplése. Aki valaha dolgozott művelődési házban, tudja, mit jelent ez. Még egy kilincset sem tudok megjavítani, nemhogy a kazánt, amely éppen elromlott! Talán sikerül egy szocialista brigádöt megnyerni az ügynek.

Elfogadom tehát a kritikákat, sőt magam is tudom, hogy a galambászok, bélyeggyűjtők, a nótabarátkör, a táncdelután önmagukban nem igazolják egyértelműen a ház létjogosultságát, de a 80 éves munkáskörus, a fiatalok alakulgató klubja, a közismereti és közhasznú tanfolyamok, a dolgozók általános iskolája, a könnyen megvalósítható folyóirat-olvasó, a nagyterem kizsákmányoltan

Emléktábla a ház falán

Nyugdíjasok

(János Ferenc felvétele)

élet kívánja, hogy megőrizzük emlékét.

— Igen, ha Petőfi a világ legcsúnyább házában született volna, az számunkra akkor is örök becsű műemlék lenne.

— Azt tervezik, hogy az új telepen emlékmű jelzi majd a munkásotthon helyét.

— Nézzük a többi kérdést!

— Többször elhangzott már hasonló bírálat a tartalmi tevékenységről. Igaz is az utolsó betűig. Csakhogy! Mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás?! Nekem határozott meggyőződés, hogy a kritikán aluli anyagi helyzet okozta ezt a mennyiségi és minőségi visszaesést. Például: egyedül vagyok egy ekkora házban. Legalább egy főhivatású munkatársra lenne még szükség. Harmincezer forint bérét bőven

lehetőségei az intézmény életképességét bizonyítják.

Azt hiszem azonban, hogy ennek az érvelésnek már nincs különösebb jelentősége, ugyanis a ház lebontása eldöntött tény, és végeredményben az indokok is elfogadhatók, vagy legalábbis megérthetők.

Az állandó csoportok biztosan nem kerülnek az utcára, és én is találok egy hajót, amelyik igyekszik valahová. Addig azonban itt a helyem.

Ne kutassuk, mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás, mások ítélték halálra a Munkásotthon, vagy maga indult el ezen az úton. Fogadjuk el, hogy a modern nagyváros nincs tekintettel nosztalgiáinkra, „kisipari” szemléletünkre. Halad töretlenül az útján, és nagyvonalúan megígéri, hogy modern üvegpalatát ad a régi helyett — csak győzzük kivárni.

De addig amíg a robbanótöltet a falakba nem helyezik, addig él és működik az Újpesti Munkásotthon! Nem indokolt — és nem volt az a közelmúltban sem — a költségvetés ilyenfajta megcsonkítása, ám az a népművelő magatartás sem, amelyik eleve lemond a művelődéspolitikailag hasznos rendezvényekről, s a bevétel mérnyében — ami egyébként valóban létkérdés itt — a kommerszet támogatja. A „megtúrt” kultúra közvetítése nem lehet egyetlen intézményben sem elsődleges. Ha a művelődési feladatokra alkalmatlan, be kell zárni, akkor még a háromszázötvenezer forint is sok. Ha viszont alkalmas — hiszem, hogy így van —, kapja meg a széles körű működéshez szükséges támogatást „élete végéig” a szakszervezettől, a tanács-tól vagy mind a kettőtől.

Szále László